

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

بررسی رخدادهای ایران پس از انقلاب اسلامی (۱۲) سال دوازدهم انقلاب-۱۳۶۹

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر در دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

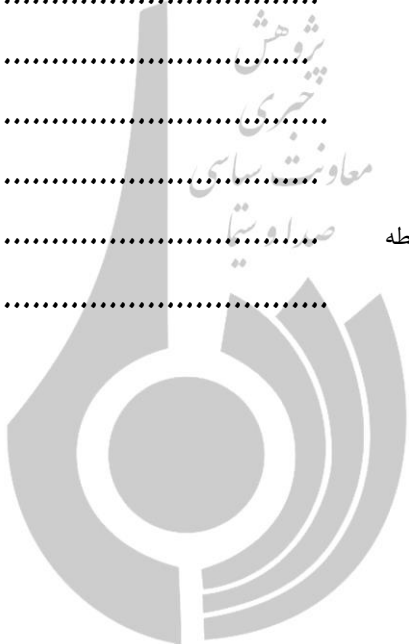
پژوهشگر: دارابی

فهرست مطالب

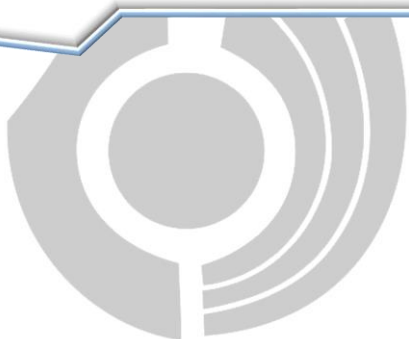
صفحه

عنوان

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۳.....	مقدمه
۴.....	اهم رخدادهای سال دوازدهم انقلاب
۵.....	ورود اولین گروه آزادگان به میهن اسلامی
۵.....	برگزاری دومین دوره انتخابات خیرگان
۶.....	کشف بزرگ‌ترین مخزن گازی جهان
۶.....	وقوع زلزله در گیلان
۶.....	تشکیل نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران
۷.....	تاسیس مجمع جهانی تقریب
۷.....	درگذشت آیت‌الله مرعشی نجفی
۷.....	تصویب طرح تغییر آموزش و پرورش دوره متوسطه
۸.....	جمع‌بندی

بهمن‌امسال، انقلاب اسلامی ایران چهل ساله می‌شود. این انقلاب در چهار دهه گذشته با مسائل و حوادث گوناگونی مواجه بوده و در عین حال دستاوردهای بسیاری داشته است. برای فهم قدرت و عظمت انقلاب، شناخت زمینه‌های شکل‌گیری و ویژگی‌های منحصر به فرد آن و وقایعی که از سر گذرانده ضروری است. بر این اساس بنا داریم در چهل شماره، تاریخ ۴۰ ساله انقلاب را بررسی کنیم.^۱ این شماره به تحولات و مسائل سال دوازدهم انقلاب اختصاص دارد. ورود اولین گروه از آزادگان سرافراز به میهن اسلامی مهمترین رخداد سال ۱۳۶۹ است. آغاز سازندگی در کشور و وقوع زمین لرزه در استان گیلان از دیگر موضوعاتی است که پیامدهایی در حوزه‌های اجتماعی و اقتصادی کشور به همراه داشت.

---

^۱ . منبع اصلی برای بررسی این رخدادها، رسانه‌ها هستند.

■ ورود اولین گروه آزادگان به میهن اسلامی

دو سال بعد از پایان جنگ تحمیلی اولین گروه آزادگان به کشور بازگشتند. این حادثه مهم ۲۶ مرداد ۱۳۶۹ دو هفته پس از اشغال نظامی کویت به دست ارتش صدام و دو روز پس از اقدام صدام به پذیرش عهدنامه ۱۹۷۵ الجزایر رخ داد. رئیس جمهور وقت عراق ۲۳ مرداد ۶۹ در نامه‌ای خطاب به رئیس جمهور وقت ایران، تسلیم شرایط ایران برای پایان جنگ شد و قول داد ضمن عقب‌نشینی از مرزهای ایران، مبادله اسرای جنگی را آغاز کند: «مبادله فوری و همه‌جانبه اسرای جنگ به هر تعدادی که در عراق و ایران به سر می‌برند، از طریق مرزهای زمینی و از راه خانقین - قصرشیرین و راه‌های دیگری که مورد توافق قرار می‌گیرد صورت خواهد گرفت و ما آغازگر این اقدام خواهیم بود و از روز جمعه ۱۷ اوت ۱۹۹۰ (برابر با ۲۶ مرداد ۱۳۶۹) به آن مبادرت خواهیم کرد... با این تصمیم، دیگر همه چیز روشن شده و بدین ترتیب همه آنچه می‌خواستید و بر آن تکیه می‌کردید، تحقق می‌یابد».^۱ آزادگان ایرانی از چند نقطه مرزی با تشریفات وارد کشور شدند. زیارت حرم امام(ره) و همچنین دیدار با رهبر معظم انقلاب از نخستین برنامه‌ها و اقدامات مشترک آزادگان بود. در پی بازگشت آزادگان دستور تشکیل ستاد رسیدگی به امور آزادگان صادر شد. این ستاد در نخستین گام بیش از ۴۰ هزار آزاده را با همین تعداد اسیر عراقی تبادل کرد.

■ برگزاری دومین دوره انتخابات خبرگان

اولین دوره مجلس خبرگان رهبری که سال ۱۳۶۱ شکل گرفته بود، سال ۱۳۶۹ به کار خود پایان داد. انتخابات دومین دوره مجلس خبرگان رهبری ۱۶ مهر ۱۳۶۹ برگزار شد. پس از ارتحال حضرت امام (ره) و کمتر از سه ماه مانده به برگزاری انتخابات (۱۳۶۹/۵/۲۴)، مجلس خبرگان تشکیل جلسه داد و شورای نگهبان را مرجع تشخیص صلاحیت نامزدها معرفی کرد.^۲

۱. تاریخ ایرانی، اولین گروه آزادگان به ایران بازگشتند، <http://tarikhirani.ir>

۲. در این زمینه، فقهای شورای نگهبان به چند روش عمل کردند: اول آن که اسامی افراد ثبت نام شده را در اختیار مقام رهبری قرار دادند تا ایشان هر کسی را از نظر سیاسی و علمی، مجتهد و صالح می‌دانند مورد تأیید قرار دهند. اما رهبری ترجیح دادند، در تأیید صلاحیت نامزدهای خبرگان دخالت نکنند و وارد اختلاف پیش آمده نشوند و کار را به مراجع قانونی بسپارند. دوم، افراد شناخته شده به اجتهاد و دارای صلاحیت علمی و سیاسی را بدون بررسی مجدد مورد تأیید قرار دادند. سوم آن که برخی از افراد را دعوت به شرکت در امتحان علمی کردند به این معنا که شورای نگهبان در صلاحیت اخلاقی و سیاسی این افراد، حرفی ندارد اما اجتهاد آنها را محرز نمی‌داند و بنابراین ضروری است با شرکت در یک امتحان کتبی و مصاحبه علمی حضوری توان و صلاحیت اجتهادی خود را اثبات کنند. چهارم آن که برخی از افراد را به خاطر لحاظ کردن مسائل سیاسی و بر اساس گزارش‌های مسئولین عالی رتبه کشور رد صلاحیت کردند بدون آن که اساساً نیازی به بررسی صلاحیت علمی و اجتهادی آنها احساس شود. از میان گروه‌های فوق، دعوت شدگان به امتحان بیشترین اعتراض‌ها و انتقادات را متوجه کارکرد شورای نگهبان می‌دانستند و بر این باور بودند که مسئله امتحان بدعتی در حوزه‌های علمیه محسوب می‌شد و نادیده گرفتن اجازات رسمی علما و فقها و مراجع را درباره صلاحیت فقهی افراد به همراه دارد. اینان با نگارش نامه‌های اعتراضی و بدون آن که راضی به شرکت در جلسات امتحان شوند، از شورای نگهبان خواستار اصلاح کارکرد این نهاد شدند. «مجمع روحانیون مبارز» در اعتراض به عملکرد این شورا، اعلام کرد در این انتخابات، نامزد را معرفی نمی‌کند. از سوی دیگر در حالی که چند روز تا برگزاری انتخابات مجلس خبرگان باقی نمانده بود جمعی از نمایندگان مجلس طرحی سه فوریتی را مطرح کردند که بر اساس آن "کلیه انتخابات در سطوح مختلف منطقه‌ای و ملی به شرطی قابل اجرا می‌شد که تعداد کاندیداها حداقل دو برابر تعداد منتخبین مورد نیاز باشد". این طرح می‌توانست موجب به تاخیر افتادن برگزاری انتخابات شود بنابراین اقلیت مجلس که اغلب آنها به جریان راست منسوب بودند با "بستراسکیون" در جلسه علنی روز یکشنبه ۶۹/۷/۱۵ مانع تشکیل جلسه و تصویب طرح شدند. (خبرگزاری فارس، ۱۳۹۴/۱۰/۲۳)

به گفته وزیر وقت کشور، ثبت‌نام‌کنندگان ۱۷۸ نفر بودند که هفت نفر آنان در دوران ثبت‌نام انصراف دادند. با رد صلاحیت ۶۲ نفر از افراد باقیمانده، ۱۰۹ نفر برای شرکت در انتخابات تأیید صلاحیت شدند. پنج نفر از تأیید صلاحیت‌شدگان هم انصراف دادند. به علت به حد نصاب نرسیدن تعداد نامزدها در گیلان، رد صلاحیت نامزدهای خبرگان در بوشهر و تعداد کم نامزدهای خبرگان در سیستان و بلوچستان، در این حوزه‌ها (۴ کرسی) انتخابات خبرگان برگزار نشد.^۱ در انتخابات خبرگان، ۳۷ درصد واجدان شرایط رای‌دهی یعنی ۱۱ میلیون و ۶۰۰ هزار نفر شرکت کردند.^۲

■ کشف بزرگ‌ترین مخزن گازی جهان

میدان گازی پارس جنوبی بزرگ‌ترین میدان گازی ایران و یکی از مهم‌ترین منابع گازی مستقل جهان، سال ۱۳۶۹ در خط مرزی مشترک ایران و قطر کشف شد. سه هزار و ۷۰۰ کیلومتر مربع از این میدان نه هزار و ۷۰۰ کیلومتر مربعی متعلق به ایران است. بر اساس آخرین برآوردها، ذخیره درجای این میدان حدود ۱۴،۲ تریلیون مترمکعب است و ذخیره‌ای بالغ بر ۱۹ میلیارد بشکه میعانات گازی دارد. با توسعه کامل فازهای پارس جنوبی، ظرفیت تولید گاز از این میدان مشترک به بیش از ۸۰۰ میلیون متر مکعب در روز و میعانات گازی افزون بر یک میلیون بشکه در روز خواهد رسید.^۳

■ وقوع زلزله در گیلان

آخرین روز بهار سال ۱۳۶۹ زلزله هفت و چهار دهم ریشتری در گیلان بیش از ۳۵ هزار کشته و ۶۰ هزار زخمی بر جای گذاشت. این زلزله جزو ۱۰ زلزله مرگبار جهان در ۱۰۰ سال گذشته بود که علاوه بر رودبار و منجیل و لوشان در شهرهای دیگر استان گیلان اعم از رشت، آستانه اشرفیه، لاهیجان و صومعه سرا بیشترین خسارت را به بار آورد. بر اساس برآورد کارشناسان، این زلزله ۲۰۰ میلیارد دلار خسارت به همراه داشت.^۴

■ تشکیل نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران

دوازده سال بعد از انقلاب، شهربانی، ژاندارمری و کمیته انقلاب اسلامی با نام نیروی انتظامی ادغام شدند. قانون ادغام نیروهای انتظامی ۲۶ تیر ۱۳۶۹ در مجلس شورای اسلامی تصویب شد و این نیرو دوازدهم فروردین سال ۱۳۷۰، شکل گرفت. فرمانده وقت نیروی انتظامی می‌گوید: "اجرای طرح ادغام برای مجلس و دولت و مسئولین بلندپایه نظام موضوعی سخت و نگران‌کننده بود. وزارت کشور و نیروهای انتظامی سه‌گانه در زمان ادغام، درگیر مأموریت‌های انتظامی و امنیتی بودند. مجبور بودیم همزمان و بلافاصله هر سه سازمان را به هم بریزیم و ستادها و فرماندهی‌ها را دوباره تعریف کنیم." سیف‌اللهی

۱. خبرگزاری فارس، ۹۴/۱۰/۲۳

۲. پایگاه اطلاع‌رسانی وزارت کشور، «انتخابات برگزار شده بعد از پیروزی انقلاب اسلامی»، آدرس:

<https://www.moi.ir/portal/File/ShowFile.aspx?ID=۰۱۷۴۴۷e۱-bce۳-۴۰۴۵-b۰b۹-c۷d۷۳۹f۵۸۵f۹>

۳. پایگاه اینترنتی شرکت ملی نفت ایران، ۶۶ سال تلاش در مسیر بلندگی صنعت نفت ایران، <http://www.nioc.ir/Portal/home/?news/>

۴. خبرگزاری مهر ۳۱/۳/۱۳۹۷

آثار باقیمانده از جنگ، ناامنی مرزها و قاچاق مواد مخدر را مهم‌ترین مشکلات آن سال‌ها عنوان و تاکید می‌کند با تشکیل نیروی انتظامی فرهنگ ایجاد امنیت در چارچوب انقلابی بازتعریف و اجرا شد.^۱

■ تاسیس مجمع جهانی تقریب مذاهب

مجمع تقریب مذاهب اسلامی، به منظور تحقق شعار وحدت و به دستور رهبر معظم انقلاب، حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای تاسیس شد. هدف جمهوری اسلامی ایران از ایجاد این مجمع، نزدیک کردن پیروان مذاهب اسلامی و دستیابی به اخوت دینی بر اساس اصول مسلم و مشترکات اسلامی است.^۲ مجمع در مرحله نخست فعالیتش به «تئوری‌سازی تقریب» مبادرت کرد و در دومین مرحله «گفتمان‌سازی تقریب» را در دستور کار قرار داد. در این مرحله، مجمع با کمک نهادهای تحت پوشش خود و با تلاش‌های بسیار زیاد، موفق شد گفتمان وحدت و تقریب مذاهب را به گفتمان شایع و رایج در جهان اسلام تبدیل کند. ورود به مرحله عملیاتی، نیازمند تاسیس نهادها و مؤسساتی بود تا ظرفیت‌ها و قابلیت‌های موجود در حوزه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی را به کار گیرد. بنابراین مجمع جهانی تقریب مذاهب، اتحادیه‌های جهانی زنان مسلمان، علمای مقاومت، فناوران علوم و تکنولوژی، دانشگاهیان و فرهنگیان، احزاب مقاومت و تجار و بازرگانان را تاسیس کرد. ایجاد و توسعه مجامع تقریب در کشورهای لبنان (تجمع علمای مسلمین)، پاکستان (مجلس همبستگی ملی اسلامی - جامعه وحدت اسلامی)، عراق، سوریه، مصر، اندونزی و مالزی از دیگر اقدامات مجمع جهانی تقریب است. البته به طور همزمان، فعالیت‌های تقریبی چشمگیری در دیگر کشورهای جهان (آلمان، انگلیس و سوئد) هم صورت گرفته است.^۳

■ درگذشت آیت‌ا... مرعشی نجفی

آیت‌ا... سید شهاب‌الدین مرعشی نجفی، هفتم شهریور ۱۳۶۹ چشم از جهان فروبست. در هفت دهه تدریس ایشان در حوزه علمیه قم، شخصیت‌هایی از جمله سید محمود طالقانی، محمد صدوقی، مرتضی مطهری، محمد مفتاح، محمدرضا مهدوی کنی و ... از محضرشان فیض بردند. از جمله مهم‌ترین میراث آیت‌ا... مرعشی نجفی کتابخانه ایشان در قم است که در ردیف کتابخانه آستان قدس رضوی قرار دارد. آیت‌ا... مرعشی که در عمر خود حدود ۱۵۰ کتاب، رساله و مقاله نوشت، برای نوشتن برخی کتب خود به کشورهای مختلف سفر و با دانشمندان و علمای ادیان گفتگو کرد. ایشان از حامیان امام (ره) در جریان انقلاب اسلامی بود.

■ تصویب طرح تغییر آموزش و پرورش دوره متوسطه

تغییر نظام آموزش و پرورش دوره متوسطه، هجدهم دی ۱۳۶۹، به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی رسید. در نظام آموزشی جدید، دانش آموزان پنج سال ابتدایی، سه سال راهنمایی، سه سال تا دیپلم و یک سال دوره پیش دانشگاهی را

۱. خبرگزاری مهر ۱۳۸۶/۷/۲۹

۲. محمد حقی، نقش انقلاب اسلامی در شکل‌گیری تقریب مذاهب اسلامی، شماره یازدهم، تابستان ۱۳۹۴، صفحه ۹۷-۱۱۴

۳. ایسنا، ۶ آبان ۱۳۹۴

می‌گذراندند تا بتوانند به دانشگاه راه یابند.^۱ تا سال ۱۳۴۶ نظام آموزشی دو دوره شش ساله بود. از این زمان تا سال ۱۳۷۰ نظام آموزشی در قالب پنج سال ابتدایی - سه سال راهنمایی و چهار سال متوسطه تعریف می‌شد. از سال ۱۳۹۱ این نظام دوباره تغییر کرد؛ هم‌اکنون نظام آموزش و پرورش شامل شش سال دوره ابتدایی، سه سال متوسطه اول و سه سال متوسطه دوم است.

■ جمع‌بندی

انقلاب اسلامی در حالی وارد دوازدهمین سال خود می‌شد که اوضاع منطقه و جهان در حال دگرگونی بود. فروپاشی شوروی و بروز زمینه‌های استقلال جمهوری‌های آسیای مرکزی از یک سو و حمله عراق به کویت که به مداخله نظامی آمریکا و متحدانش در منطقه منجر شد، از سوی دیگر، تدبیر مسئولان جمهوری اسلامی را برای تبدیل تهدیدها به فرصت‌ها به خوبی به نمایش گذاشت. در این اوضاع مسئولان انقلابی ایران با پیگیری منافع ملی، کشور را از آسیب‌های ناشی از این تهدیدها مصون داشتند. در سال دوازدهم اولین گروه آزادگان وارد کشور شدند و انتخابات مجلس دوم خیرگان رهبری هم برگزار شد. در سال ۱۳۶۹ که کشور در حال خروج از اوضاع هشت سال جنگ تحمیلی بود، طرح‌های سازندگی با جدیت آغاز شد. در همین حال زلزله مرگبار گیلان، خسارت فراوانی به کشور وارد کرد.

---

۱. مرکز پژوهش‌های مجلس، <http://rc.majlis.ir/fa/law/show/>، ۱۰۰۱۳۰